

Використання інформаційних технологій для формування мовнокомунікативної компетенції фахівців економічного профілю

Світлана Віталіївна Майстренко,
доцент кафедри правознавства
Черкаського інституту банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ),
кандидат економічних наук, доцент

Анотація. Проаналізовано особливості впровадження інформаційних технологій у навчальний процес і методики їх використання для формування мовнокомунікативної компетенції фахівця.

Ключові слова: інформаційні технології, мовнокомунікативна компетенція, методи навчання, дидактичні цілі, комунікативні навички.

Постановка проблеми. Мова виступає як засіб пізнання й осмислення реальної дійсності, вона сприяє самоідентифікації, самовираженню та самореалізації, інтелектуально-духовному і фаховому зростанню молодшої людини, а також її професійному становленню. Особливо за нинішніх умов цілком очевидним стає той факт, що одним з основних компонентів професійної підготовки майбутніх фахівців економічного спрямування є мовні знання. У зв'язку з необхідністю підвищення рівня мовної компетенції, формування комунікативних навичок, інтенсифікацією процесу навчання постає питання про пошук форм і методів, добір методик і дидактичних матеріалів, які збільшать ефективність процесу засвоєння знань, сприятимуть зростанню інтересу до мовної підготовки економістів.

Сьогодні, у час активного впровадження інформатизаційних технологій у всі сфери життя людини, прогресивні комунікативні технології можуть і повинні використовуватися в навчальному процесі. Як глобальний соціальний процес, інформатизація сприяє збору, нагромадженню, продукуванню, опрацюванню, збереженню, передаванню і використанню інформації, забезпечуючи при цьому: використання інтелектуального потенціалу суспільства, у тому числі й сконцентрованого у друкованому фонді; інтеграцію інформаційних технологій з усіма сферами суспільного виробництва через інтелектуалізацію трудової діяльності; поєднання інформаційних технологій із науковим пошуком; доступність будь-якого члена суспільства до джерел достовірної інформації, візуалізацію інформації, яку представляють, істотність використовуваних даних [3]. Процеси, що пов'язані з інформатизацією суспільства, сприяють прискоренню науково-технічного прогресу, інтелектуалізації всіх видів людської діяльності, створенню якісно нового інформаційного середовища соціуму, який забезпечує розвиток творчого потенціалу індивіда. Використання інформаційних систем сприяє гуманізації і демократизації суспільства, дозволяє вдосконалити механізми керування суспільним устроєм, що в кінцевій меті має підвищити рівень добробуту його членів. Саме тому вироблення форм і методів впровадження новітніх технологій у навчальний процес робить актуальним вивчення цього питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розробки та впровадження в навчальний процес нових інформаційних технологій присвячені дослідження таких українських науковців, як: Г. В. Апостолова [1], В. Ю. Биков, Я. В. Булахова, О. М. Бондаренко, О. О. Гриценчук [2], Т. П. Дрофа, В. Ф. Заболотний, Г. О. Козлакова, Ю. М. Лук'янова [6], О. А. Міщенко, О. П. Пінчук. Активно розробкою цього питання займаються Є. С. Полат [7], Е. І. Дмитрієва, Т. А. Полілова, Л. О. Цветкова, Т. С. Паніна, Л. Н. Вавилова, І. В. Роберт та інші.

Актуальність теми може бути аргументована важливістю проблеми і в той же час її недостатньою розробленістю для застосування в умовах вищої школи. **Метою статті** є дослідження особливостей упровадження інформаційних технологій у навчальний процес і методик їх використання для формування мовнокомунікативної компетенції фахівця.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Увійшовши до складу країн – учасниць Болонського процесу, Україна поступово впроваджує загальноєвропейські стандарти щодо вищої освіти з метою поліпшення рівня навчання й інтеграції у світову спільноту. Використання новітніх інформаційних технологій для навчання, зокрема електронних, дозволяє значно зменшити витрати на підготовку спеціалістів. За даними ЮНЕСКО, електронне навчання одного студента приблизно втричі дешевше від навчання в системі традиційної освіти тієї ж країни [3]. Таке навчання має низку переваг: дозволяє зменшити навантаження на державний бюджет (що сьогодні є на часі), полегшує отримання освіти представниками соціально уражених верств населення, осіб з особливими потребами, що дозволяє реалізувати право на освіту всіх членів спільноти. Гнучкість електронного навчання, можливість працювати в асинхронному режимі із застосуванням різноманітних методик представлення навчальних матеріалів надає додаткову можливість для навчання дорослим студентам, які мають обмаль часу для освоєння нових знань.

Нині активно розвивається ряд напрямів використання сучасних інформаційних технологій в освіті: реалізація можливостей програмних засобів навчального призначення як об'єкта вивчення, засобу навчання,

управління, комунікації, опрацювання інформації. Вітчизняний і закордонний досвід застосування сучасних інформаційних технологій дозволяє забезпечити:

- надання студентові інструменту дослідження, конструювання, формалізації знань про навколишній світ, інструменту виміру, відображення і впливу на предметний світ;
- розширення сфери самостійної діяльності за рахунок можливості організації різноманітних видів навчальної діяльності (експериментально-дослідницька, навчально-ігрова, інформаційно-навчальна діяльність), у тому числі індивідуальної, групової, колективної;
- індивідуалізацію і диференціацію процесу навчання за рахунок реалізації можливостей інтерактивного діалогу, самостійного вибору режиму навчальної діяльності й організаційних форм навчання;
- оволодіння стратегією засвоєння навчального матеріалу, коригування процесу засвоєння навчального матеріалу за рахунок реалізації можливостей;
- формування інформаційної культури як складової компоненти культури індивіда, члена інформаційного суспільства;
- підвищення мотивації навчання за рахунок комп'ютерної візуалізації досліджуваних об'єктів, явищ, можливості самостійного вибору форм і методів навчання, використання ігрових ситуацій [5].

Процес інформацізації освіти сприяє вдосконаленню організаційних форм і методів навчання, призводить до виникнення нових прийомів і формування певного стилю подання нових знань. Програмне забезпечення, дидактичний і методичний матеріал, що супроводжує його, повинен відповідати таким критеріям: сприяти ефективності навчального процесу; підвищувати свідомість та інтерес до вивчення навчальної дисципліни; забезпечувати негайне і постійне підкріплення правильності навчальних дій кожного студента, забезпечувати оперативний зворотний зв'язок між учасниками навчального процесу, контроль дій усіх тих, кого навчають.

З мінімальними витратами часу завдяки комп'ютерним програмам можна здійснити вхідний, поточний, рубіжний і підсумковий контроль навчального процесу. При цьому досягається велика об'єктивність оцінки і заощаджується навчальний час, адже здійснюється одночасна перевірка знань усіх студентів певної групи. Крім того, комп'ютерні програми мають здатність накопичувати статистичну інформацію в ході навчального процесу. Аналізуючи статистичні дані (кількість помилок, правильних / неправильних відповідей, звертань за допомогою, часу, витраченого на виконання окремих завдань, і т. п.), викладач судить про рівень і якість сформованості знань студентів [1].

Нині економічні процеси відбуваються досить швидкими темпами, що значно підвищує вимоги до майбутнього банківського працівника або ж до людини, яка буде працювати в галузі економіки держави. Сучасний фахівець, працюючи в широкому інфор-

маційному просторі, змушений швидко реагувати на глобальні світові економічні процеси, використовуючи при цьому новітні комунікативні та інформаційні технології. Участь у перемовинах, численні консультації, укладення договорів, зміни в законодавчих актах різних країн змушують банківських працівників та економістів постійно вдосконалювати свої уміння і навички [4]. Це стосується також і мовного аспекту. Володіння професійною мовою важливе для будь-якої людини, але особливим воно є для людини, пов'язаної з економічними справами. Людина, що виходить на рівень міжособистісного, а особливо міжнаціонального, міжнародного спілкування, повинна повною мірою володіти вміннями і навичками вираження своїх думок за допомогою слова. Поступово комунікація виходить на одне з найважливіших місць у процесі становлення майбутнього фахівця-економіста.

Щоб пришвидшити процеси засвоєння мовних знань і набуття комунікативних навичок, потрібно використовувати сучасні інформаційні та комунікативні технології. Проведення різних наукових конференцій он-лайн, інтерв'ю з питань отримання роботи на відстані в тисячі кілометрів дає змогу розширити коло спілкування та отримати необхідний досвід, у тому числі й мовний.

Використання інформаційних і комунікативних технологій дозволяє прискорити вивчення ділових аспектів мовлення через всесвітню мережу «Інтернет», сприяє формуванню комунікативної компетенції, реалізації освітньої, виховної, розвиваючої мети у процесі навчання. Комунікативна спрямованість у навчанні мови – це створення умов для мовленнєвої взаємодії.

Моделювання конкретних професійних ситуацій сприяє підвищенню інтересу до навчання, а змінність завдань сприяє формуванню вміння спонтанно й адекватно на них реагувати, що стимулює створення оригінальних висловлень, а не шаблонну маніпуляцію мовними формулами. Таким чином, відбувається засвоєння граматичних і лексичних конструкцій непрямим способом.

Важливим чинником успішного оволодіння мовними знаннями є індивідуальна методична увага й участь викладача, які ґрунтуються на аналізі особистісних навчальних потреб студента і його відповідальності. Використання комп'ютеризованого навчання для вивчення мови базується на таких засадах:

- індивідуалізація (можливість персонально працювати з кожним студентом, урахувати його здібності, рівень мовних знань, умінь і комунікативних навичок, що, у свою чергу, сприяє розвитку самостійності та створює сприятливу соціально-психологічну атмосферу на занятті, додаючи студентам упевненості у своїх силах) [5];
- диференціація (можливість обирати і пропонувати студентам різноманітні варіанти навчальних завдань: різні за складністю, кількістю та в певній послідовності, що відповідає пізнавальним можливостям особи, рівню знань і вмінь);

- інтенсифікація (використання різних засобів презентації навчального матеріалу, його структурування із широким залученням інтерактивних видів і форм робіт, збільшення кількості матеріалу, який засвоюється).

Це дозволяє вирішити певні дидактичні цілі, які можуть бути реалізовані за допомогою комп'ютерних технологій:

- пізнавальну (використання навчальних програм, які відображають текст, звук, зображення, відео, сприяє пізнавальній активності студентів, а участь у теле- та відеоконференціях, можливість публікації власної інформації в мережі «Інтернет», створення власної домашньої сторінки, доступ до інформаційних ресурсів, довідкових каталогів, пошукових систем урізноманітнює вибір завдань);
- розвиваючу (сприяє активації лексичного запасу, розвитку таких пізнавальних процесів, як сприйняття, логічне мислення, пам'ять, уява);
- тренувальну (можливість самостійної роботи, тренування і перевірки рівня знань й умінь з певної теми, визначення конкретних прогалів у знаннях, доопрацювання і виконання запропонованих завдань кілька разів з метою поліпшення своїх результатів);
- діагностичну (пришвидшує здійснення контролю і з'ясування рівня засвоєння навчальної теми студентами);
- комунікативну (під час роботи студента з комп'ютером зникає бар'єр боязливості, що сприяє формуванню «доброго» ставлення до предмета) [6].

Застосування комп'ютерних технологій у навчальному процесі сприяє:

- зацікавленню студента (інтерес до роботи з комп'ютером і різноманітними комп'ютерними програмами, представлення навчальної інформації у зручній формі; використання методичного прийому «перенесення» студентів у мовну ситуацію, яка максимально наближена до реального життя);
- унаочнення навчального матеріалу (використання поєднання чуттєвих, слухових та зорових компонентів впливу на сприйняття тексту);
- розширення знань студентів із певної навчальної теми за допомогою використання відповідних CD-дисків, електронних посібників, ілюстрованої інформації за певними темами, забезпечення доступу до обчислювальних, інформаційно-довідкових та інших ресурсів комп'ютера;
- перевірка і самоперевірка набутих знань й умінь за допомогою комп'ютерного тестування, що сприяє індивідуалізованому управлінню навчальною діяльністю [6].

Використання комп'ютерної техніки у процесі навчання дозволяє відпрацьовувати лексичні та граматичні вправи з певної теми, засвоювати будову сло-

восполучень і речень (наприклад: поставити слова, узгодивши граматичні форми, дібравши правильні закінчення, відшукати антоніми чи синоніми до запропонованих слів, вставити за змістом слова у фрази чи речення), удосконалювати мовні навички, прослуховуючи і повторюючи речення, фрази, які записані на диску. Водночас студенти бачать ефективність засвоєння навчального матеріалу, адже комп'ютер може одразу зазначати й помилкові варіанти. Студент має можливість неодноразово повторити одну й ту саму вправу, вдосконалюючи свої навички.

У ході тестування студент обирає правильну відповідь із кількох запропонованих варіантів і таким чином перевіряє рівень засвоєння навчального матеріалу, а викладач може проконтролювати результат.

Висновки. Отже, на заняттях із використанням новітніх інформаційних технологій студенти мають можливість удосконалити свої знання, уміння і навички, набуті за попередній період навчання. Комп'ютерна техніка виступає на цьому етапі як засіб інтенсифікації та оптимізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, активізації їхніх можливостей, розвитку творчих здібностей, як засіб підвищення мотивації, подолання монотонності заняття. Викладачеві використання навчальних комп'ютерних програм дозволяє перекласти частину своєї роботи, причому рутинної, на комп'ютер, прискорити процес перевірки рівня знань студентів, що, у свою чергу, вивільняє час для творчої діяльності.

Комп'ютерні технології є допоміжним технічним засобом навчання і для досягнення оптимальних результатів їх необхідно грамотно інтегрувати у процесі проведення навчальних занять. Комп'ютерні навчальні програми мають багато переваг перед традиційними методами навчання. Вони дозволяють тренувати різні види мовної діяльності та поєднати їх у різних комбінаціях, допомагають усвідомити мовні явища, сформувати лінгвістичні здібності, створити комунікативні ситуації, автоматизувати мовні дії, а також забезпечують можливість обліку провідної репрезентативної системи, реалізацію індивідуального підходу й інтенсифікацію самостійної роботи студента [1].

Використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі сприяє розвитку здібностей, пам'яті, просторової уяви, творчого нестандартного мислення, урізноманітнює процес навчання, підвищує інтерес до процесу оволодіння знаннями, бо створює атмосферу змагання, виховує вміння співпрацювати, викликаючи емоційне піднесення, навіть у студентів, які не встигають. Важливою особливістю й перевагою інформаційно-комунікативних технологій, порівняно з іншими навчальними засобами, є те, що мультимедійні програми здебільшого розраховані на самостійне активне сприймання і засвоєння студентами знань, вироблення умінь і навичок.

Використання мережі «Інтернет» прискорює передавання знань і накопиченого технологічного та соціального досвіду, що, у свою чергу, сприяє підвищенню якості навчання та рівня освіти, надаючи змогу молодому фахівцеві успішніше й швидше адаптуватися до

професійного середовища, до соціальних змін. Упровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес відкривають можливості залучення абсолютно нових методів викладання і навчання, дозволяють інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість сприйняття, розуміння і глибину засвоєння великих масивів знань.

Сучасні технології навчання відіграють важливу роль для отримання мовного досвіду в професійному аспекті, сприяють формуванню мовнокомунікативної компетенції фахівця. Інформаційні технології дозво-

ляють оновлювати свої знання за допомогою світової мережі «Інтернет», прискорювати процеси здобуття мовного професійного досвіду через он-лайн спілкування та оновлювати словниковий запас людини для професійної сфери спілкування. Сучасне суспільство живе в умовах глобалізаційних процесів, тому використання інформаційних технологій, що допомагають людині бути в курсі всіх подій, вивчати нову лексику та оновлювати свої знання, що можуть бути застосовані у сфері фахового спілкування, є запорукою і однією з умов успішної професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Апостолова Г. В. Електронна техніка і безпека розвитку дитячих здібностей / Г. В. Апостолова // Безпека життєдіяльності. – 2003. – № 10. – С. 16–18.
2. Гриценчук О. О. Теоретико-методологічні основи застосування ІКТ в процесі вивчення суспільствознавчих дисциплін в країнах зарубіжжя та України: загальні підходи / О. О. Гриценчук // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – № 5 (19).
3. Карпенко М. Використання новітніх технологій навчання в Україні: вимоги Болонського процесу та перспективи запровадження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/monitor/november08/14.htm>.
4. Кацавець Р. С. Українська мова: професійне спрямування : підручник / Р. С. Кацавець. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 256 с.
5. Ковальова Н. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі / Н. В. Ковальова // Журнал «Відкритий урок» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/30549/.
6. Лук'янова Ю. М. Використання новітніх технологій при вивченні іноземної мови [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.rusnauka.com/14_APSN.../32272.doc.htm.
7. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учебное пособие для студентов педагогических вузов и системы повышения квалификации педагогических кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. — 272 с.
8. Чередніченко Г. А. Мультимедійні технології у процесі викладання дисципліни «іноземна мова» у вищих технічних навчальних закладах / Г. А. Чередніченко, Л. Ю. Шапран, Л. І. Куниця // Наукові записки / Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка. – 2011. – № 4. – С. 134–138. – (Серія : Педагогіка).

Summary. The paper analyzes the features of introduction of information technologies into the educational process and methods of their use for the formation of professional linguistic and communicative competence.

Keywords: information technology, linguistic and communicative competence, teaching methods, teaching goals, communicative skills.